

SLOVENE

Cene inzeratov:

Enostopenjske petinast vrste malih
oglasov po Din. 1-50 in Din. 2-
veliki oglas nad 45 mm vr-
šine po Din. 2-50, postana list
po Din. 4-.Pri večjem naročilu popust
Izboje vsak dan izvešati
ponedeljka in dneva po praz-
nika ob 5. uri zjutraj.

Poština plačana v gotovini.

Naročnina

za državo SHS:

do preklica.

a) po pošti mesečno Din 14
b) dostavljen na dom
mesečno " 12

za inozemstvo:

mesečno " " Din 23

Sobotna izdaja:

v Jugoslaviji " " Din 20

v inozemstvu " " " 40

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Kopirali se ne vračajo; nevrnjeni pismi se ne
sprejemajo. Uredn. telef. št. 50, uprav. št. 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun poštne bran.
Ljubljanske št. 650 za naročnike in št. 349 za oglase,
zagreb 39.011, beograd 7563, praga in dunaj 24.797.Žrtve demokratske
nemorale.

Glasilu staroliberalcev, kateri še žive v poštenih tradicijah pokojnega dr. Tavčarja, je nedavno politiko mladinev označilo kot vrhunec brezumnosti. »Slovenski Narod« gotovo dobro pozna gospode, s katerimi so starini dolgo let sedeli skupaj za eno politično mizo. In je tudi resnica, kajti demokratska stranka v Sloveniji je posebej korupcija v političnem oziru.

Srbski radikalni režim je sklenil iz armade popolnoma iztrebiti slovenske in hrvatske častnike in začel z vpokojitvami »en masse«. Pretveza je ta, da so prečanski častniki »nezanesljiv element«. Resnični namen pa je ta, da se armada popolnoma porbi in tako služi kot najzanesljivejša orodje srbskemu centralističnemu režimu.

Te vpokojitve so slovensko javnost silno razburile. Načelnik SLS je, dasi so sedaj pereči drugi važni notranje- in zunanje-politični problemi, smatral za svojo prvo dolžnost v sedanjem trenutku, da se poda v Belgrad protestirat in intervenirat v zadevi častnikov. Režim ni namreč samo brezobzirno vpokojil častnikov, ki so stali tik pred dovršitvijo službenih let, da jih tako oropa polne penzije, ampak je zagrešil še to umazanijo, da je častnike vpokojil z datumom od 30. avgusta, tako da bodo morali zdaj vračati plačo, ki so jo prejemale do 12. septembra, ko se jim je vpokojitev po »Vojnem listu« notificirala! Za mnoge častnike pomeni nenadno vpokojenje naravnost socialno katastrofo, na penzijo pa bodo morali najmanj pol leta čakati.

Kitajski pregovor pravi, da, kadar začnejo zavijati srnjaki, zatuli tudi volk. Tako se je oglasilo zdaj tudi »Jutro« in izstrelilo na radikalni režim cel uvodnik. Namen tega hinavskega produkta demokratskega organa je prepričati javnost, da vpokojitev slovenskih častnikov tudi našo preljubo slovensko demokracijo hudo boli. Če bi bili v vladni koaliciji demokraciji, bi se slovenskim častnikom taka krivica ne bila zgodila. Gospodje demokraciji bi bili poskrbeli, da bi se v armadi ne delalo po strankarskih vidikih. Zato pozivlja »Jutro« tiste osle, ki bi mu utegnili verjeti, naj se bore skupaj z demokratsko opozicijo za »osvoboditev države od partizanske demoralizacije...«

O ti hinavščini!

Poglejmo, kdo nosi pretežni del moralne krivde in odgovornosti za brutalni čin sedanje radikalne vlade.

Leta 1919 je bila prva skrb dr. Žerjave, da dobi odločilno besedo pri sprejemanju častnikov avstrijske armade v jugoslovansko. Sklenil je kot podpredsednik narodne vlade 9. februarja 1919 sporazum z generalom Smiljančičem, na podlagi katerega je dobil pravico samostojno oceniti častnike, kar je delal tudi čisto sam, na svojo odgovornost in brez vsake omejitve. Pri dravski diviziji so se vse prošnje kumulativno tekom 1 tedna poslale Žerjavu, ki je na vsako zapisal da ali ne, večinoma brez utemeljitve, le v nekaterih negativnih slučajih s kratko utemeljitvijo. Kdor pozna Žerjavo, lahko ve, po kakšnih vidikih je ta gospod pri tem postopal. Vodili so ga v prvi vrsti strankarski razlogi, kajti že takrat je pri demokratih veljalo, da se mora tudi armada postaviti v službo demokratske stranke, na katero sta Žerjav in Pribičević računala kot na svoj glavni adut. Spraviti polagoma v armado same demokrate, centraliste in sluge velesrbske misli ter izključiti vse druge, to je bil glavni namen demokratov.

Slično je postopal Žerjav pri orožništvu, kjer je vsled tega kakor pri pehoti bilo zavrnjenih ne malo vestnih, poštenih in korektnih častnikov. Saj je bil njegov interes pri orožnikih še večji, da bi obstajali iz samih režimskih elementov. Orožniški častniki so svoje prošnje kumulativno posilili pri dravski diviziji, katera jih je skupaj z alfabetskimi seznamom vseh častnikov predložila Žerjavu. Ta je lastnoročno napravil čez vsa lista oklepaj in na-

pisal k oklepaju lastnoročno sledečo opombo:

»Če se ti orožniški oficirji, ki so pod bivšo Avstrijo pri orožništvu služili, v našo vojsko sploh sprejmejo, prosim, da se takoj razporedijo v Južno Srbijo.«

Žerjav.

Pri taki kumulativni ocenitvi brez vsake utemeljitve si lahko vsak predstavlja, s kakšno vestnostjo in pod kakšnimi vidiki je dr. Žerjav opravil svoj posel!

Radikali sedaj samo nadaljujejo, kar je začel Žerjav. Kakor je Žerjav brezobzirno izključeval vse, kar ni slepo služilo demokratom, tako zdaj radikali pometajo, kar slepo ne služi njim. Odgovornost demokratov za to sramotno, strankarsko in protislovensko postopanje pa je neprimerno večja nego odgovornost radikalov. Kajti slovenski demokraciji so takrat, ko so imeli v rokah moč, ne samo praktično iz armade izključevali vse, kar jim z njihovega strankarskega vidika ni šlo v račun, marveč so tudi po svojem časopisju vse bivše avstrijske častnike izvzemši dveh, treh svojih protežev kar pavšalno obmetavali z gnojnico; vse, kar ni bilo v šajkači rojeno, je bilo vse za nič. Do današnjega dne pa demokratski tisk sramoti Slovence, kolikor ne služi demokratom, kot sam po sebi nezanesljiv, državi nevaren in veleizdajalski element, hujska srbski režim nanje in proglašja za sužnje, ki ne zaslužijo drugega kakor bič. Demokraciji so dali radikalom pogum, da zdaj slovenski element v celoti mečejo iz armade. Današnja redukcija je sad pisanja demokratskega časopisja in svojodobnih demokratskih denunciacij! To se sedaj seveda tudi demokratom plačuje s tem, da radikali mečejo iz armade tudi pristaše njihove stranke.

Sicer pa moramo pri tem odkriti še eno zanimivost. Orožniških častnikov radikalna vlada ni na lastno iniciativo vpokojila. Predlog za to je namreč dobila iz Ljubljane od merodajnega činitelja, ki ni Srb! Ta je predlagal sam vladi v vpokojitev 19 častnikov, Srbi so bili še tako obzirni, da so 3 iz vpokojitvene liste črtali...

Da »Jutro« vodi izključno strankarski motivi, se razvidi jasno tudi iz tega, da se imenoma pritožuje samo nad enim slučajem, ko je vpokojen nek zvest pristaša demokratov. Ta gospod ima sicer res svoje zasluge, je pa svoja službena leta izpolnil, bi tudi v Avstriji kot sanitetni častnik ne bil več višje avanziral in je že sam mislil vložiti prošnjo za vpokojitev. Ta slučaj torej še malo ni tako strašen, kakor bi ga hotelo »Jutro« naslikati. Je pa nešteto drugih, v resnici strašnih slučajev, za katere se »Jutro« očitno veliko manj zanima, ker ne gre za demokrate.

Iz tega se jasno razvidi, koliko so vredne krokodilove solze, ki jih »Jutro« toči nad vpokojenimi častniki, temi žrtvami demokratske politične brezumnosti! »Jutro« naj ve, da so častniki s studom brali ta izliv neizmerne hinavščine Žerjavovega organa.

Stresemann ponuja varna
jamstva.

Berlin, 13. sept. (Izv.) Kanceler dr. Stresemann je danes častnikarjem govoril o zadnjih izjavah Poincaréja, ki je odklonil vsako drugo jamstvo za izplačilo odškodnine in se izrekel le za zasedbo Poruhra kot za edino uspešno jamstvo. Dr. Stresemann je naglasil, da je Nemčija pripravljena zastaviti določen del svojega nepremičnega premoženja kot jamstvo, kar bi se tudi ukinjilo. Taka hipotekarna varnost je dovolj veliko jamstvo za najetje posojila, tako da bi Francija lahko dobila naenkrat večjo svoto denarja, dohodke zastavljenih hipotek pa bi upravljala posebna družba za kritje obresti. To jamstvo je tako veliko, da mora zadostovati, da Francija takoj lahko vrne zasedeno Poruhrje Nemčiji.

Pariz, 13. sept. (Izv.) Pariški časopisje se obširno bavi z govori dr. Stresemanna. V splošnem so listi zadovoljni. Očitajo mu pa napako, da tudi on zahteva takojšnjo izpraznitev Poruhra.

Seja kronskega in ministrskega sveta.

DANES SE POSLJE ITALIJI PROTIPREDLOG. — ZA SLUČAJ ANEKSIJE REKE SE SKLENEJO OBRAMBENE ODREDBE.

Belgrad, 13. septembra. (Izv.) Vlada se je posvetila obširnemu študiju zunanje-ga položaja. Že dopoldne je ministrski predsednik Nikola Pašić dolgo konferiral s predsednikom naše delegacije v paritetni komisiji dr. Rybářem. Ob 11. se je vrnil na dvor kronskega sveta pod predsedstvom kralja. Kronskega sveta so se udeležili vsi ministri razen dr. Velizarja Jankovića in Kojića, ki spremljata francoskega maršala Franchet d'Esperay-a. Kronskega sveta je bilo 11. Po seji ministri niso hoteli dati nobenih obvestil. Zvedelo se je, da je bila seja kronskega sveta samo informativnega značaja. Posamezni ministri, posebno Pašić in namestnik zunanje-ga ministra, so obširno poročali o zunanjem položaju. Pašić je poročal o svojih sestankih v Parizu in o sestanku s Poincaréjem. Kralj se je zelo zanimal za zunanja vprašanja in je stavil svoje pripombe, ker se ni mogel složiti z ministrskim svetom glede rešitve najaktualnejših vprašanj, posebno glede Reke. Zato je ministrski svet sklenil, da bo imel takoj svojo sejo, na kateri bo spravljal v sklad kraljeve pripombe s svojim mišljenjem.

Notranji minister je poročal o položaju v Južni Srbiji in na Hrvatskem. Minister je mnenja, da je Radić vsled svojega odhoda v inozemstvo izgubil mnogo terena med ljudskimi masami. Čeprav se še ne more opaziti novega pokreta med njegovimi ljudmi, vendar se more sklepati, da se pripravljajo na novo orijentacijo. Nato

je bilo prebrano zadnje poročilo londonskega poslanika, v katerem se potrjujejo vesti, da je Radić prišel v stik z odločilnimi faktorji angleške politike, da pa se ima skoro pričakovati njegov odhod iz Londona.

Na kronskega sveta ni prišlo do nobene definitivne odločitve.

Ob 5. popoldne se je pričela seja ministrskega sveta, ki je trajala do pol 9. zvečer. Predmet razpravi sta bili dve vprašanji, o katerih so bili že razpravljali na seji kronskega sveta, sedaj pa so storili o obeh vprašanjih sklepe. Ministrski svet se je bavil z notranjim in zunanjim položajem. Sklenilo se je stališče nasproti Bolgarski in Mažarski, posebno pa je bila posvečena velika pozornost reškemu vprašanju.

Po seji ministri niso hoteli podati nobenih preciznih informacij, zvedelo se pa je, da je bil na seji glede reškega vprašanja najprej sprejet sklep, da se pošljejo zunanjemu ministru dr. Ninčiću v Zenevo navodila, da najde primeren trenutek za registriranje rapalske pogodbe pri Društvu narodov. Obenem je vlada sklenila, da tekom jutrišnjega dneva pošlje Italiji pismene protipredloge za rešitev reškega vprašanja. Pretresali so tudi možnost aneksije Reke od strani Italije. V tem oziru so se ministri sporazumeli z vojnim ministrom in je bil napravljen definitivni obrambeni sklep.

Reški spor.

London, 13. sept. (Izv.) Profesor Gilbert Murray, izvedenec pri angleški delegaciji Društva narodov, je brzojavil Društvu narodov, da je položaj zaradi reškega vprašanja zelo nevaren. Če ne bo Društvo narodov pravočasno poseglo vmes, bo izbruhnil na Balkanu nov požar.

London, 13. sept. (Izv.) »Daily Telegraph« izve iz diplomatskih krogov, da presoja je v Londonu položaj na Balkanu zaradi držanja Italije v reškem vprašanju pesimistično in da ne smatrajo vojne na Balkanu za izključeno.

Rim, 13. sep. (Izv.) Iz Londona poročajo, da se bo takoj po Baldwinovem povratku v London vršila važna seja ministrskega sveta, ki bo razpravljala o treh problemih: o izpraznitvi Krfa, o ruhrskem vprašanju in o sporu zaradi Reke. Glede Reke razvija Jugoslavija živahno agitacijo, da bi si zagotovila podporo Anglije proti Italiji. Toda Anglija svojih zvez z Italijo ne bo žrtvovala Jugoslaviji na ljubo. »Evening Standard« objavlja informacije iz uradnih krogov, da je vsaka intervencija Anglije v reškem vprašanju izključena.

Velika avtonomistična vstaja v Španiji.

Madrid, 13. sept. (Izv.) Cela katalonska provinca se je uprla. Tudi po ostali Španiji vre. Zlasti baskijske provincije so v plamenu. Garnizija v Bilbao se je že dejansko uprla. Guverner v Barceloni Primo de Rivera stoji na čelu vstaje. Vlada ga je odstavila, a se ji ne pokori. Katalonija, Kastilija in Baski hočejo proklamirati svojo neodvisnost. V Barceloni se garnizija čedalje bolj nagiba k upornikom. Vlada je imenovala za guvernerja v Barceloni generala Llossada, ki je proglasil obsedno stanje. Vstajo vodijo katalonski avtonomisti, katere podpira tudi socialistično delavstvo.

SLS in HRSS.

Zagreb, 13. sept. (Izv.) Danes predpoldne se je sestal v Zagrebu v prostoril HRSS predsednik slovenskega narodnega zastopstva g. dr. Korošec s predsedništvom hrvatskega narodnega zastopstva na daljšo konferenco, na kateri so se razpravljala vsa aktualna politična vprašanja in se je sklenilo, da se razprava v najbližjem času nadaljuje ob sodelovanju vodstva Jugoslovanske muslimanske organizacije.

Seja finančnega odbora.

Belgrad, 13. sept. (Izv.) Današnja seja finančnega odbora je bila zelo kratka. Poslanci Jugoslovanskega kluba in Jugoslovanske muslimanske organizacije so izročile obširne spreminjalne predloge. Ker se je finančnemu ministru mudilo na kronskega sveta, je radikalna večina odklonila vsako nadaljino razpravo in sprejela 1. člen

Danes se je zbral ministrski svet v Madridu ter se proglasil v permanenci. Izdal je proklamacijo na narod, v kateri naznanja, da se je Katalonija uprla in da se čete v Barceloni nagibajo k vstašem. Ministrski svet izjavlja, da ostane na svojem mestu in da se umakne le sili. Tudi v Madridu je položaj nevaren. Generalni kapitan Madrida je proglasil pripravljenost garnizije ter jo ministrskemu svetu zjamčil, da skrbi za njegovo popolno varnost. Vstaja je bila pripravljena že prej, a se je vsled pripravljenosti vlade zakasnela. Kralj se je vrnil nujno v Madrid.

z malimi izpremembami iz predloga Jugoslovanskega kluba. Na zahtevo poslanca Zebota se je glasovalo poimensko. Glasovalo je 16 poslancev, 10 za in 6 proti. Kobi bila opozicija polnoštevilno navzoča, bi bil vladni predlog čisto gotovo propadel. Tako pa so bili od demokratov navzoči samo 3 poslanci, od Pucljevih zaveznikov zemljoradnikov pa nobeden.

GRSKO-JUGOSLOVANSKA POGODBA.

Rim, 13. sept. (Izv.) »Tribuna« poroča, da je med Jugoslavijo in Grčijo sklenjena pogodba glede uporabe dela pristanišča v Solunu od strani Jugoslavije za dobo 50 let.

RADIČEVI POSLANCI PRED SODIŠČEM

Zagreb, 13. sept. (Izv.) Danes sta bila pozvana na sodišče člana predsedstva Hrv. Rep. Selj. Stranke dr. Krnjević in Košutić. Podpredsednik Predavec in dr. Maček sta pozvana na 17. t. m. Ti pozivi na sodišče so posledice izročitve sodišču, ki jo je sklenil parlament.

† Profesor Maks Pleteršnik.

Pišec, 13. sept. Profesor Maks Pleteršnik je danes tu umrl. Pogreb bo v soboto ob 11. dopoldne.

»V naših časih narod, ki neče poginiti, ne pogine.« (1868.)

»Bene vixit, qui bene latuit« — ta stari pregovor velja pač v posebni meri za Pleteršnika, ki se je, trinosemdeset let star, poslovil od nas. Šel je od nas mož, o katerem so le redki vedeli, da sploh še živi; večini je bil »Pleteršnik« nekaj popolnoma neosebnega. V tem je njegova posebna veličina.

Rojen 1. 1840. na Štajerskem v vinogradnih Pišecah, kjer si je za stara leta miru in pokoja pripravil svoj Tusculum, je Pleteršnik prehodil takrat običajno pot mladega Slovenca, ki ga je notranji nagon gnal za višjo izobrazbo. Po končanih gimnazijskih študijah je študiral na Dunaju klasično filologijo in slavistiko, ter se pozneje rinil skozi življenje kot suplent v Mariboru, Celju, Gorici in Trstu, dokler se ni l. 1871. stalno zasedel kot profesor na takrat še edini ljubljanski gimnaziji. Že dunajska leta so ga spravila v krog »Mladoslovencev«, v katerem se je, ko je s »Slovenskim Narodom« dobil tudi svoje javno glasilo, takoj v prvem letniku oglašil še s podrobnim nacionalno-političnim programom.

V 25. številki »Slovenskega Naroda« l. 1868. je brez podpisa začel priobčevati serijo člankov pod naslovom »Naša prihodnost«. V njih je takoj v prvem poglavju s stavkom, ki smo ga postavili za geslo njegovega nekrologa, krepko podčrtal slovensko voljo do samobitnega življenja v kljub vsej nevarnosti, ki je takrat slovenstvu pretila na zunaj od Nemcev in Lahov, na znotraj pa od veskozi sovražnega avstrijskega režima. Pred vsem povdarja, da se s pretežno nemškim poukom po srednjih šolah mladina muči in nje duševni razvoj zavira. Kot največjo oviro za napredek slovenstva pa smatra njega duševno in gmočno revščino; kako se naj iz obeh izkoplje, razlaga podrobno v naslednjih poglavjih. Pred vsem pričakuje rešitve slovenstva od realizacije programa, ki si ga je začrtal »Slovenski Narod«. Malo število Slovencev ga napoti do tega, da razmišlja o skupnem slovanskem jeziku; vendar pa se mu takoj pojavi pomislek: »Če bi se narečje in njegova literatura celo zanemarila, pretrgala bi se s časom ona živa zveza med preprostimi ljudstvom in izobraženimi stanov, katera je neobhodno potrebna za zdrav razvitost v s e g a naroda.« Zato se o bodočem vseslovenskem jeziku ne izrazi določneje, ampak pravi, da »se nam Slovincem ni treba bati, da bi morali kedaj naš jezik in našo literaturo vreči pod klop.« Pač pa je Slovincem »znanje srbsčine skoro neobhodno potrebno«. To se bo doseglo tem lažje, če se bo samo izpolnjevali paragraf gimnazijskega učnega načrta, ki predpisuje Slovincem, da se morajo učiti tudi »ilirščine«. Slovensko slovstvo pa se naj množi s prevodi iz slovanskih literatur. Da se poslovenijo in postanejo res narodne naše družine, nam treba izobraženih narodnih mater; zato je nujna potreba, da se v Ljubljani osnuje višja deklinška šola. Da se osamosvojijo naši kmetje, jim treba gospodarskega plebiscita za svoje prijatelje filologe kupil 5 »Pleteršnikov«, ali ruski vseučiliški docent, ki je pred boljševidi rešil v Sibirijo samo svoje golo življenje in oba zvezka »Pleteršnika«, sta za to dve zgovorni priči. Priči tudi za to, da je Pleteršnik že pred svojo telesno smrtjo umrl, da bi živel trajnejše življenje v svojem delu.

Ta njegov program je očividno fragment; v listu, ki je imel takrat zelo malo prostora, ob obilici aktualnih problemov in

konkretnih potreb ni bilo mnogo prostora za akademično razlagel Pleteršnik pa je svoj program vršil po svoje drugod, s pisanjem sestavkov iz klasične zgodovine in slovanskih literatur po raznih listih, v »Sl. Narod«, Janežičevem »Glasniku«, Stritarjevem »Zvonu« in drugod.

V Ljubljani mu je bilo tudi poverjeno delo, ki mu je ovekovečilo med nami ime: sestava slovensko-nemškega slovarja. Ko je bil l. 1860. v dveh debelih zvezkih izšel na stroške ljubljanskega škofa A. A. Wolfa in pod redakcijo Cigaleta nemško-slovenski slovar, za naše takratne razmere nenaadno važna in nujno potrebna publikacija, se je moglo misliti na pendant k njemu, na slovensko-nemški slovar. Delo se je izprva poverilo Levstiku, ki je najprej v »Blätter aus Krain« podal program in načrt, kako misli slovar izvršiti. Ob tem slovarju je Levstik obnemogel: skušal je izvršiti naloge, ki ji ni bil kos, namreč prirediti veskozi znanstven slovar. Nervoznosti naročnikov in javnosti, ki si je želela slovarja, in sicer praktičnega, čimprej, ni mogel pomiriti niti s člankom: »Kako počne izhajati slovensko-nemški slovar«, ki ga je l. 1866. priobčil v »Novicah«. Levstik je l. 1868. službo pri slovarju izgubil in po raznih epizodah se je šele l. 1883. poverila sestava slovarja Pleteršniku. On je delo tako energično vzel v roke, da se je slovar proti koncu leta 1892 lahko začel tiskati in da je leta 1895. bil v dveh debelih zvezkih s kakimi 2000 stranmi končan.

Delo, ki ga je prevzel, je bilo na vso moč težavno. Oteževala ga je različna vrednost in nepopolnost nabranega gradiva, poleg tega pa naravnost neverjetna lahko-miselnost pomagačev pri delu. Pleteršnik je ubral srednjo pot: njegov slovar nima ambicije, da bi bil popoln, zgodovinski slovar vse slovensčine in se ne trudi z etimološkimi razlagami vsega besedja, nad katerimi je obnemogel Levstik. Da se mu je delo res lepo posrečilo, mu je priznal strogi in kritični O b l a k v Jagičevem »Archivu« (XV. 594—601). Spoznal je njegove pomanjkljivosti in hibe, vendar pa je dal vso hvalo Pleteršnikovim energiji, umnosti in vestnosti. »Po svoji sestavi in po svojem gradivu je ta slovar bolj praktičen, po svoji izvedbi pa znanstven; upajmo, da spojitelj teh dveh načel slovarju ne bo na nobeno plat škodila.« Kako eminentnega pomena je bil ta slovar za slavistiko, pa se najlepše vidi na obširni, 72 strani obsegajoči oceni, ki jo je l. 1902. priobčil ruski slavist B. M. L j a p u n o v v »Izvestijah« univerze v Odesi. Njemu je »prelepi slovar... eden največjih pojavov na polju slovanske filologije sploh in slovenske posebej v pretečenem desetletju... Pleteršnikov slovar mora biti vsakdanji kruh ne samo za onega, ki se peča s slovenskim jezikom, ampak tudi pri vseh, ki se pečajo s proučevanjem primerjajoče fonetike slovanskih jezikov sploh.« S Pleteršnikovim slovarjem je postala slovenska knjiga prav za prav šele dostopna tujejezičnemu svetu, šele z njim je postala slovensčina integralen del študija za vsakega znanstvenika, ki se peča s študijem skupine indoevropskih jezikov. Angleški vseučiliški profesor, ki je za časa koroškega plebiscita za svoje prijatelje filologe kupil 5 »Pleteršnikov«, ali ruski vseučiliški docent, ki je pred boljševidi rešil v Sibirijo samo svoje golo življenje in oba zvezka »Pleteršnika«, sta za to dve zgovorni priči. Priči tudi za to, da je Pleteršnik že pred svojo telesno smrtjo umrl, da bi živel trajnejše življenje v svojem delu.

Mir njegovi duši! — Slava njegovemu delu! Dr. Joža Glonar.

Anton Skubic:

Pokrščevanje krajevnih imen v kočevskem in ribniškem okraju.

III.

Z načeli, ki jih predlaga g. pisec za določitev slovanskih krajevnih imen, se le deloma strinjam, pred nekaterimi pa bi naravnost svaril faktorje, ki bodo imena določevali.

1. Prav predlaga g. doktor, da »treba pregledati matične knjige, zgodovinske in krajevne monografije, ali se ne dobe tam kaki podatki in napotki, iz katerih bi bilo povzeti slovensko ime.« To je najiminennejši vir, ki pa ne bo segal preko 300 let nazaj, vsaj za večino krajev ne. Nekaj starejši bodo arhivi. Zato bi bilo primerno na licu mesta pri ljudstvu povprašati, kako so morda ljudje sami imenovali kraj nekdanj, ker za vse kraje ne bo najti imen po starih maticah. Za to delo naj bi se naprosili župnijski uradi in morda tudi učiteljsvo (zaslužili bi tudi nagrado, če bi jo kdo dal), ki živi med ljudstvom. Takoj pa gospod pisec odskoči od tega principa, ko svojevoljno predlaga za vas Turn ime Gradišče, kakor se vas nikoli ni imenovala. Gradišče je med Slovenci čisto nekaj drugega kakor Turn.

ki mu je veliko bolj sorodno ime Tabor, pa tudi zgodovinsko bolj istinito. Sicer pa bo Turn pač ostal Turn.

2. Popolnoma napačen se mi pa zdi drugi predlog, ki slove: »Nekatera slovenska imena, ki se nahajajo pogosto ali še bolj redko drugod, se morajo premestiti na kraje v nemškem ozemlju.« Ves kulturni svet bi se moral temu smejal! Takih manir se niti nasilni Italijani niso posluževali. Kaj bi rekel g. dr. Planinski, ako bi bili Italijani prenesli ime kakega kraja na Sicilijo na naš Kras? Ali niso stokrat bolj galantni Italijani, ki so napravili iz Bistrice — Bistérzo, iz Vipave — Vipacco? Dr. Planinski pa predlaga, naj se Pungert prekrsti v Grič, ko je vendar ime Pungert (Baumgarten) pri nas že stoletja udomačeno, ker ima to ime posest skoro vsake graščine in mnogo župnišč! V Ribnici se imenuje grajski vrt Pungert, ravnotako župnijske njive v Ribnici, Dobropoljah, Cerknici in drugod, ki leže vse v lepi ravnini. Kako naj se ta ravnina kar naenkrat prekrsti v Grič? To ne gre tako lahko, kakor če se g. dr. Ogrin podpiše za dr. Planinskega. — Kako naj se vrhniški Močilnik prenese v Kočevje, in se s tem klobukom pokrije stari Mošvald (Mooswald), katero ime se nahaja v listinah že leta 1339? Kako naj postane Ramsriegel — Brdo?

Ram pomeni namreč v kočevščini krockarja. (Drugod imajo ime »Krockarjev grad«, n. pr. na Panchi pri Lipoglavem, kar bi značilo isto kot Ramsriegel.)

3. Zato je moj predlog, da se ne dela nikako nasilje, da ne doživimo smešnosti, kakor so jo doživeli nekateri prenapeti slovenizatorji v Grosupljam, ki so je brez študija prekrstili v Velike Uplje, dali svojo modrost za drag denar obesiti na čelo železniške postaje, čez nekaj mesecev pa so sramotno svojo modrost potisnili — v staro šaro in pustili staremu kraju staro ime. — Kjer so se po Kočevskem prvotno naselili Slovenci, tam imamo povsod tudi slovenska imena; kjer pa so se naselili prvi Nemci, da so izsekavali gozde, in to je bilo povečini v brdih, tam so samo nemška oziroma kočevska imena. Taka imena pa naj ostanejo kot zgodovinski spomeniki, — nam se zgodovine ni treba sramovati, samo da se zgodovina ne bo sramovala nas, — saj imamo tudi po Solnograškem, Tirolskem in Avstrijskem ostanke slovanskih imen, ki jih v stoletjih zgodovine niti najzagrizenejši nemški nacionalist ni mogel iztrebiti. Jugoslavija ne bo imela nobene pege na sebi, ako nekaj kočevskih vasi ohrani svoja zgodovinska imena. Naj me nihče napak ne razume, češ, da pletim za Nemce. Ampak brezuspešno delo je tako pokrščevanje, ki bi je v obraz vsaki zgodovini.

Ako bi se že nemška imena vsled trimoglavosti morala slovenizirati, potem naj bi se prevedla vsaj tako, da prestava zadene bistvo prejšnje označbe. Zato pa treba, da se vsako ime posebej prouči, odkod prihaja, zakaj ima kraj ravno to ime, je-li to ime nastalo vsled dogodkov (zgodovine, n. pr. Valpca vas, Colnarij) ali vsled posebne krajevne lege in oblike (n. pr. Ramsriegel, Zwischlern). Tu morajo imeti prvo besedo zgodovinarji in topografi, in ne zadnje lingvisti, ki bodo prodrli do zadnjih virov teh imen. Poudarjam pa, ako že tako mora biti Popolnoma kriva pot pa je, ako političen uradnik — g. pisec priznava velike sposobnosti in slovensko navdušenje — sede za svojo pisalno mizo in pokrščuje kraje v naglici, kakor so mu naročili »nadležni« organi, samo ut aliquid fecisse videatur. Ta pot, kakor tudi enostavno prenašanje imen z enega na drugi kraj, je popolnoma brezuspešna, dasi najlažja. Kdaj se bo misleč človek, ki bo šel na ravni pungen, privadil reči, da gre na grič!

G. dr. Planinski sicer dopušča, da ostanejo stara imena romanskega izvora, kakor Kostel in Kaptol; vendar pa ne izključuje popolnoma tudi tukaj izpremembe, pišeč: »Ako bi se pa hotela na »sak način nadomestiti n. pr. Kostel, predlagam slovensko ime Trg. V matičnih knjigah fara pri Kostelu dobimo namreč za Kostel tudi imena: Oppidum, Markt, Trg.« To je popolnoma zmotno! Oppidum ni bilo nikdar lastno ime, ampak samo določilo kraja, ki je bil trg, v nasprotju z vasjo — vicus, villa ali pagus, ali mestom — civitas. Zato se nikakor Kostel ne more in ne sme prekrstiti v »Trg«, ker imajo v maticah to označbo tudi vsi drugi trgi. »Grem v trg.« pravijo le najbližji okoličani, le nekoliko oddaljenejši pa rabijo izključno lastno ime: »Grem v Kostel, v Ribnico« itd. Tisočletnih imen ne majat!

Končno ureditev krajevnih imen ima baje odločiti zbor jezikoslovcov in upravnih uradnikov pri pokrajinski upravi. Poslednje bi izključilo iz tega zbora, ako niso obenem jezikoslovci, zgodovinarji, etnografi, topografi itd. Temu zboru bi zapisal dr. Jož. Glonarjeve besede (»Slovenec« 1923, štev. 157): »Pred rezultati in metodo njegovega (dr. Planinskega, op. pis.) članka je treba jasno posvariti vse one, ki se za ta problem zanimajo.« Kar gram na drugih narodih, tega ne smemo v še večji meri zagrešiti sami. Sicer pa gre dr. Planinskemu zasluga, da je v javnosti načel to vprašanje.

Podaljšanje roka za izpraznitev Krfa.

Pariz, 13. sept. (Izv.) Veleposlaniška konferenca je dovolila Italiji daljši rok za izpraznitev Krfa. V skrajnem slučaju mora Italija Krf zapustiti do decembra. V političnih krogih govore, da si je Anglija z ozirom na ta sklep pridržala proste roke.

Upor francoskega polka v Poruhrju.

Herne, 13. sept. (Izv.) 17. francoski lovski polk, ki ima zaseden kop »Julie« se je uprl.

BLAMAŽA ZAGREBSKE POLICIJE.

Zagreb, 13. sept. (Izv.) Hrvatski omladinci, ki so bili aretirani radi zadnjih demonstracij, so še vedno v policijskih zaporih, čeprav bi po zakonu morali biti v treh dneh izročeni sodišču ali pa izpušteni na svobodo. Kakor je znano, je bila za urednikom »Hrvatskega Borca« Režekom izdana tiralica. Te dni je policija na Sušaku aretirala neko osebo, o kateri je bila prepričana, da je Režek. Prepeljali so ga v zagrebske policijske zapore, kjer je pod pritiskom res »priznal« da je Režek, pozneje se je pa izkazalo, da se piše »Paskulić. Paskulić je izjavil, da bi bil raje aretiran od Culukafrov kot pa od zagrebske policije.

Naročalite »Slovenca«!

Politične vesti.

+ Redukcija častnikov. O tem brez primernem škandalu, ki pišemo o njem na uvodnem mestu, izvemo sledeče podrobnosti: Pred 10 dnevi je bilo vrženo na cesto 63 častnikov, z Vojnim listom št. 43 ji je sledilo 183, do konca tega meseca pa ji pride na vrsto nadaljnjih 400. Laž je, ka piše »Jutro«, da radikali mečejo iz armade tudi Srbe. »Jutro« bi rado zabrisalo dejstvo, da je redukcija naperjena proti Slovincem in Hrvatom kot takim, ker ga peče vest in ker se dobro zaveda, da so ravno demokrati s svojim nemoralnim grdenjem Slovencev in Hrvatov to zakrivil. Od vseh kojnih častnikov je 10 odstotkov Hrvatov in Slovencev; 10 odstotkov neprečakovano reduciranih po neobhodni nujnosti. Na kvifikacijo se nič ne gleda; zadostuje, da služil v avstro-ogrski armadi. Redukcija je bila potrebna, ker imamo preveč častnikov, toda treba je bilo vpokojiti one, ki so nepotrebni in nesposobni. To so vsi čini, katerih je veliko preveč, in ki so v rokah Srbijancev, in oni, ki nimajo zadostne kvalifikacije, ter mnogi še pisati do bro ne znajo, in med temi tudi ni prečakovano. Vpokojiti bi se pa morali pošteno, po novem vojnem zakonu, in ne na tako nesocialen umazan način, kakor se je to zgodilo. Reducirani pa tudi niso častniki, tuji državljan, kateri niti enega izmed treh državnih jezikov ne govorijo, dočim so vrženi na ulico vsi Hrvati in Slovenci, — kateri niso, jih mislijo do 30. septembra. Medtem pa na stotine srbijanskih oficirjev z višjimi čini dela napotje po vseh branšah in sarnah in postopa deloma brez dela, deloma s smešnim delom ter vleče visoke plače, ker pripadajo »Herrenvolku«. N. pr. kadetajo razni »pomočniki« in pomočniki pomočnikov, ki so vsi višji čini brez vsake odgovornosti in brez vsakega pametnega dela? Pripominjamo, da demokrati, ko so bili na vladi in prično denuncirati slovenske častnike, tega Augijevega hlova niso videli.

+ Shodi SLS. V nedeljo, 9. t. m. sta vršila v Šmihelu pri Novem mestu in v Brusnicah sijajno obiskana shodi SLS. Na obeh shodih je poročal poslanec Brodar, ki je krepko obračunal z lažmi, ki jih trosijo voditelji samostojnih novomeških okolici. Od nasprotnikov ni vedel nihče ničesar povedati. Zborovalci se izrekli soglasno zaupnico Jugoslovanske mu klubu. — V Prekmurju so se vršili 8. in 9. t. m. trije shodi SLS. Dne 8. m. se je vršil shod pri Sv. Heleni, kje je poročal poslanec Štifter. Tolmačil je poslušalcem politični položaj v naši državi, ki je nastal vsled nespravljalivosti centralistov in razpravljal je o borbah revizi onističnega bloka. Poslušalci so odobrili delo SLS za avtonomijo in izrekli zaupnico Jug. klubu. — Isti dan se je vršil shod pri Sv. Juriju, kjer je govoril zopet poslanec Štifter. In drugi dan se je vršil shod SLS v Gornji Lendavi, kjer je poročal isti poslanec. Tudi na teh dveh shodih se je izreklo popolno zaupanje Jugoslovanskemu klubu.

+ Značilno. Belgrajska »Politika« objavlja vrsto člankov pod naslovom »Strašna perspektiva«, v katerih opisuje vsa mogoča tehnična sredstva, ki jih bodo uporabljali v bodoči vojni. V teh člankih naštevajo stvari, da se človeku kar lasje žeže od groze in straha, zlasti če pomislimo, da vseh teh modernih morilnih tehničnih grozot v Jugoslaviji — ni. Zato sodijo mnogi, da članki v »Politiki«, ki izražajo pogostokramnenje visokih belgrajskih krogov, niso pisani brez namena. Zakaj jih objavlja »Politika« ravno sedaj?

Dnevne novice.

— Uspeh dr. Korošca. Zagrebski list poročajo, da je bila intervencija dr. Korošca v vojnem ministristvu zaradi iz službe odpuščenih slovenskih in hrvatskih častnikov uspešna.

— »Kmetijski list« se izmed vseh listov najbolj zavzema za poštenost v politični borbi, dasi vsako številko napolni s samimi lažmi o SLS. Toda on gre v nehotetno načinu boja še delj. Tako piše v svoji številki od 12. septembra, da je pravljajni odbor za katoliški shod udeležence pri izkaznicah ociganil za denar Glasilo samostojne inteligence dela v resnici čast samostojni misli.

— 20.000 udeležencev da je bilo na kmetiskem prazniku na Bledu, piše »Kmetijski list«. Zdaj pa je treba pomisliti, da je vozil na kmetijski praznik na Bled en sam poseben vlak, ki ne sprejme več kot 800 oseb. Med temi pa je bilo gotovo polovico romarjev. Prištejmo še redne vlake in razdovedneže na Bledu, pa dobimo kvečjemu 5000 oseb, kakor je poročalo tudi »Jutro«, ki je samostojnežem odnekad naklonjeno. Laž ima kratke noge.

— Slovenskim zdravnikom. Dne 24. t. m. se vrši ožja volitev v zdravniško zbornico. Slovenska kandidata sta: Dr. Benjamin Ipavc kot član in dr. Viktor Kac, kot namestnik, oba v Mariboru. Slovenski zdravniki se vabijo, naj pošljejo pravilno izpol-

njene in podpisane glasovnice tako j na naslov zdravstvenega odseka, kajti prepoznalo došlo so neveljavne. Ne dvomimo, da store slovenski zdravniki svojo narodno dolžnost!

— Skrajno težke razmere pri orožništvu. Belgrajska vlada je meseca junija t. l. uvidela potrebo, da se gnotni položaj orožnikov zboljša. V sled tega je sklenila zvišati draginjske doklade. Tozadveni vladni sklep je bil seveda takoj razglašen, orožniki smo pa bili radi tega že takrat po nepotrebi zavidani, kajti še danes živimo le v pričakovanju. Nerazumljivo se nam zdi, kako da se je to zvišanje orožnikom v Srbiji že pred mesecem dni izplačalo, za slovensko orožništvo pa je najbrže par zmanjkalo. Apeliramo na merodajno mesto, da se posreduje in doseže udeležitev vladnih sklepov in da se upošteva enakopravnost med nami in srbskimi tovariši.

— Iz Velikih Lašč. Začetkom šol. leta je odšel od nas g. učitelj Slavko Mrovič. Čeprav politično ni z nami mislil, si je pridobil splošno ljubezen pri ljudstvu, ker je z dobrim zgledom vzgajal šolske otroke. Na novih službi v Črnomlju mu želimo enakih uspehov.

— Imoniten kotarski predstojnik. Kar so pri nas okrajni glavarji, to so v Bosni »kolarski predstojniki«. Pod avstrijsko upravo so morali imeti kotarski predstojniki isto izobrazbo kot naši okrajni glavarji. Danes je pa drugače, vsaj v Brčkom. Tam pašuje neki Srbijane Dušmanič. Ta upravni odličnik je nedavno nekega muslimanskega župana v uradnih prostorih vprilo številnih strank zažel neusmiljeno pretepati z bikovko. Vlada suroveža seveda ne bo pognala iz urada v hribe, ampak ga bo še nagradila s kakšnim odlikovanjem.

— Državna uprava južne železnice. Ker je prevzela proge južne železnice v Jugoslaviji Državna uprava, se opozarja občinstvo, da v lastnem interesu kolekuje vloge in dopise, naslovljene na Državno upravo južne železnice v Ljubljani in tej podrejena službeno mesta, tako, kakor na Direkcijo državnih železnic oziroma njim podrejena službeno mesta.

— Izgredi proti Nemcem v Vojvodini. Novosadski »D. Volksblatt« poroča o težkih izgredih proti nemškimi občanom v nekaterih vojvodinskih vaseh povodom prestolonaslednikovega rojstva. V Ridjici ob ogrski meji je občinska oblast 6. t. m. pod najstrožjimi kaznimi ukazala, da morajo ljudje zvečer zsvetliti okna. To se je tudi zgodilo. Kljub temu so pa zagrizeni srbski fantiči zvečer in ponoči pobili nemškimi občanom prav vsa okna do zadnje šipe. Policije ves čas ni bilo na izpregled. — Podobno je srbska mladina proslavila prestolonaslednikovo rojstvo v Hodzagu, kjer se je pa drugi dan okrožni načelnik Krstić vsaj opravičil in prosil prizadete oprostjenja.

— Organizacija nemških učiteljev v Jugoslaviji. Nemško učitelstvo v Vojvodini je započelo akcijo za organizacijo nemškega učiteljstva v Jugoslaviji. Prvi sestanek v to svrhu se bo vršil najbrž v Zemunu.

— Iz Dev. Marije v Polju. V nedeljo, dne 16. sept. se bo vršila pri nas redka slovesnost. Blagoslovili se bodo štirje novi zvonovi. Poljska župnija se pripravlja, da jih dostojno sprejme. Posebno zanimanje vlada za veliki zvon, ki bo zopet največji v Sloveniji in bo vreden naslednik prejšnjemu. Težak je 5825 kg, po velikosti veliko večji od prejšnjega in ugašen v spodnjem G. Posestniki ljubljanskega velesejma so ga imeli priliko videti in poslušati njegov mogočni glas. Kumuval bo temu zvonu po vsej pravici znani veliki podpiratelj akcije za nove zvonove g. Janez Demšar. Po mnenju strokovnjakov je ubranost glasov lepa in družbi na Jesenicah je le čestitati, da se ji je delo v taki meri posrežilo. — Odhod po zvonove je ob 7. uri zjutraj s pestrnim sprevodom. Na čelu sprevoda jezdi jezdec z zastavo, nato slede konjeniki v narodnih nošah, kolesarji, narodne noše, godba, pevski zbor, okrašeni vozovi, kumi in kumice ter drugo občinstvo. — Ob pol 2. uri je blagoslov, govor in litanije. Po litanijah se pa potegnejo zvonovi v zvonik. Želimo, da bi novi zvonovi služili res v čast božjo in budili vernike k zvestemu izpolnjevanju svojih dolžnosti. Zvonovi sami pa bodo spomin na one, ki so za zvonove prispevali in pa na g. župnika J. Müllerja, katerega zasluga je, da je prišla župnija do novih zvonov.

— Sleparsko postopanje inozemskih zavarovalnic. Pred prevratom se imele različne inozemske zavarovalnice zastopstvo na Dunaju in tudi v Sloveniji. Ko je po prevratu začela avstrijska krona rapidno padati, so opustile nekatere zavarovalnice takoj svoje zastopstvo v Sloveniji in se branile sprejeti nadaljne premije v jugoslovanskih kronah, da bi jim ne bilo treba zavarovalnine v jugoslovanskih kronah likvidirati ne glede na to, da so zavarovalnici skozi dolgo vrsto let plačevali zavarovalne premije v zdravi valuti. Ena takih zavarovalnic je tudi »Splošna nizozemska zavarovalna družba« v Amsterdamu (Allgemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente Amsterdam), čije tukajšnje zastopstvo je po prevratu zginilo kakor kafa. Njeno generalno zastopstvo na Dunaju se brani sedaj zavarovalcem izplačati zapadlo zavarovalnino v jugoslov. kronah. Vprašamo torej vlado, ali ni mogoče, da bi se zavarovalnici varovali pred sleparskim postopanjem

takih inozemskih židovskih zavarovalnic. Potem ni čuda, da take zavarovalnice izkazujejo velikeanske dobičke na korist svojim židovskim delničarjem, medtem ko so opeharili zavarovalce za njih krvavo zaslužni denar.

— Tatvine. V noči od 5. na 6. septembra je bilo tov. delavcu Vincencu Maleju iz Koroske Bele iz nezaklepane spalne sobe ukraden povrnik, vreden 2000 K in par moskih čevljev v vrednosti 800 kron. — Vlomljeno je bilo pri posestniku Mihlu Škodlerju v Dvorjah ter ukradeno: obleka in čevlji, 2 poročna prstana, zlata ovrtna verižica z obeskom ter usnjata denarnica z 2000 K gotovine. Skupna škoda znaša 13.280 K. — Vlomljeno je bilo v stanovanje posestnika Ivana Curli v Vimolu, okr. Kočevje. Tat je odnesel obleke in zlatnine v vrednosti 7400 K. — Dne 2. sept. 1923 je bilo vlomljeno v stanovanje Julke Haas v Zagrebu. Tat je odnesel več dragocene zlatnine. Za izsleditev storilca je razpisana nagrada 40.000 K.

— Ia Banaško moko in emajlirano posodo po znižanih cenah zamorete dobiti edino le pri tvrdki »Fortuna«, Bizjak in drug, Ljubljana, Krekov trg št. 7—8, poleg Mestnega doma. 5770

— P. n. trgovce opozarjamo pri naročilih kreme na najboljšo angleško kremo »Dedy Pretty«. Glavno zastopstvo »Fortuna«, Bizjak in drug, Ljubljana, Krekov trg 7—8, poleg Mestnega doma. Cene konkurenčne. 5770

— Zahtevajte po vseh hotelih, kavarnah in restavracijah splošno vino v steklenicah sloviše tvrdke Gjurjo Valjak, Grajska klet v Mariboru. 4686

Štajerske novice.

Š Oseba vest. Dosedanji kaplan pri Sv. Križu pri Slatini g. Gašparič odide dne 24. septembra na Dunaj na konservatorij, da dokonča svoje muzikalične študije.

Š Mariborski živilski sejem je bil dne 11. septembra prekinjen. Vzrok temu je, da se je med prignano živino, katere je bilo okoli 600 glav, dognala svinovka, in to med živino, ki se je prignala iz Hrvaške.

Gospodarstvo. Naše morje.

Ker se bliža reško vprašanje svoji za nas najbrže malo ugodni rešitvi, stopa pred naše gospodarske politike problem, kako povzdigniti obalo, ki nam bo še ostala, na višjo stopnjo produktivnosti. Sedaj je namreč Dalmacija, ki v glavnem tvori našo obalo, ena izmed najrevnejših dežel v Jugoslaviji.

Jugoslovansko pomorstvo poseduje 120 parnikov s skupno tonažo 185.000 ton. Temu malenkostnemu trgovskemu brodogovju stoji nasproti laško jadransko brodogovje, ki razpolaga s 265 parniki v tonaži 1.119.000 ton. Naša obala je veliko bolj pripravna za promet kakor nasproti ležeča italijanska, ker ima več in bolj pripranih pristanišč. Njena dolžina je v razmerju z obalo, ki jo ima Italija kakor 2:3. Razmerje našega in italijanskega trgovskega brodogovja v Adriji je pa 1:6. Da je naše pomorstvo tako slabo, je krivo dejstvo, da je Italija dobila večino bivšega avstro-ogrškega brodogovja. Avstrija je koncentrirala vse svoje sile na Trst kakor Ogrska na Reko, in tako je Dalmacija ostala pastorka.

Pa tudi razvoj zadnjih let ni prinesel nobenega napredka. Naša obala je taka, da je brez svetilnikov nemogoče pluti ob njej radi velikega števila otokov. Svetilniki pa, ki niso bili popravljivi že od začetka vojne sem, so zapušteni do skrajnosti. Ko pa je pred kratkim obvestila Pomorska uprava v Bakru centralno vlado v Beogradu, da je treba nujnih popravil na svetilnikih, so ji od tam odgovorili, da naj vsaka ladja obesi spredaj svetilko, to da je zadosti.

Ravno tako Dalmacija pravzaprav še nima nobenih pravih zvez z ostalo državo. Ozkotirne železnice sicer prihajajo na treh krajih (v Metkoviću, Gružu in Zeleniki v Rotorskem zalivu) do morja, a niso sposobne za promet v večjem obsegu. Liška železnica, ki je imela namen zvezati Slovenijo in Hrvaško s Splitom, je ostala neizvršena in kakor poročajo, pred 5 leti ne bo dograjena.

Poleg tega je naša država po Trumbić-Bertolinijevem dogovoru v Parizu dobila od avstro-ogrskemu mornarice večji del ladje, ki so sposobne samo za obalno plovbo. Kar pa je ladij, ki bi nesle našo zastavo v svetovne luke, prevaja skoro izključno tuje blago. Ko bi se zgradila liška železnica in izvršili drugi projekti, bi se promet ob naši obali radi od narave danih pogojev silno razvil in bi naša Dalmacija postala iz pasivne aktivna pokrajina, ki bi se poleg tujkega prometa preživljala v prvi vrsti s trgovino. Naša država bi dobila okno in vrata v svet in tako položila prve temelje svoje moči.

H koncu naj navedemo še par števil, ki povedo obseg prometa pred vojno in v letu 1921. V letu 1921. je bilo najvažnejše pristanišče Split s prometom 823.000 ton, kar zaostaja za predvojnimi prometom, ki je znašal 1.520.000 ton. V letu 1921. se je razvijalo 33% prometa pod italijansko zastavo. Na drugem mestu stoji Šibenik z ladijskim prometom (v letu 1921.) 568.000 ton napram 741.000 tonam pred vojno. Delež italijanske zastave je bil 30%. Tretje pristanišče večjega pomena je Gruž, ki je imel prometa 482.000 ton proti 919.000 tonam pred vojno. Tu je bila italijanska zastava zastopana s 60% celokupnega prometa.

Pri Splitu in Gružu se vidi silno nazadovanje prometa, ki je padel od predvojnih

let pa do leta 1921. za polovico. Gotovo je, da ni vzroka za to iskati samo v specifično naših razmerah, ampak tudi v splošni razoranosti svetovnega gospodarstva v povojnih letih. Vendarle pa stoji, da bi se dala pomorska kriza, ki traja v naši Dalmaciji, mnogo omiliti, če bi država nastopila v taki meri, kakor je to potrebno.

g Tržne cene v Zagrebu. Prvovrstne vole so plačevali po 17 Din kilo žive teže. Voli druge vrste do 14.50 D. Bosanski voli I. po 12 do 14.50 D. II. vrste po 10—11 D. — Teleta so v ceni zelo poskočila. Plačevali so kilo žive teže do 29 D! Manj vredno blago so prodajali po 23—25 D povprečno. — Polmesnate svinje, sremske, po 23—24.50 D kilo.

g Trgatev v Dalmaciji. V splitki okolici se je ta teden pričela trgatev. Nabrali so manj kakor so pričakovali. Novo vino prodajajo najdražje po 20 kron liter.

g Dobava raznega telegrafskega materiala. Pri ravateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 25. septembra t. l. očetna licitacija glede dobave raznega telegrafskega materiala. Predmetni oglas s natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

BORZA.

Zagreb, 13. septembra. Italija 4.04½—4.06, London 421—422.50, Newyork 92.25—93, Pariz 5.30—5.35, Praga 2.76—2.78, Dunaj 0.13—0.1360, Curih 16.65—16.70. — Valute: dolar 91.25—92.

Curih, 13. sept. Pešta 0.03, Berlin 0.0000440, Italija 24.52, London 25.47, Newyork 560.25, Pariz 32.20, Praga 16.75, Dunaj 0.0078½, Sofija 5.50, Beograd 6.10, Varšava 0.0020. — Valute: nemško avstr. krona 0.0079.

Ljubljanske novice.

Ij Davek na poslovni promet za I. in II. pridobinski razred za dobo 1. oktobra 1921 do 31. decembra 1922 je odmerjen. Tozadveni izkazi so na vpogled pri davčni administraciji na Bregu, pri mestnem magistratu in pri davčnem uradu za mesto do 20. septembra 1923. Več na mestni uradni deski!

Ij Mladinski dom — Kodeljevo. Prireditelji tombole vabijo cenjene poverjenice na sestanek danes, v petek, 14. septembra ob pol 9. zvečer.

Ij Kino Vodmat. Samo danes, 14. sept., in jutri, 15. sept., nastopa ljubljani atlet Maciste v filmu »Macistevo najboljšo delo«. Film se odlikuje po lepih dramatičnih in veselih prizorih. Začetek predstave vsak dan ob 8. zvečer.

Ij Večerni komercialni tečaj. Dne 1. okt. otvori zopet prof. F. Sič dva večerna komercialna tečaja za bančno knjigovodstvo in splošno trgovsko knjigovodstvo. Predavanja se bodo vršila v prostorih Glasbene Matice. Prijave sprejema in tozadvene informacije daje od 15. septembra do 1. oktobra od 1. do 3. ure popoldne v Gradaški ulici št. 18, I. nadst. 5732

Ij Letno kopališče ob Ljubljani je še vedno otvoreno. Lepi solnčni dnevi so še dokaj vabljivi za kopelji. Za solnčne in zračne kopelji je kakor nalašč tako vreme. Kopalec naj še porabi lepe dni, ki so nastopili.

Ij Policijska kronika. V tvojnici »Tribuna« na Karlovski cesti so razkrili veliko tatvino posameznih delov koles. Kradli so uslužbenci lastniku tvrdke g. Batjelu več let in je škoda zelo velika, toda še ne ugotovljena. — Ko je šla dne 13. septembra ob 8. zjutraj gospa Katarina Schauer iz Šiške za Koslerjevim zidom v Ljubljano, sta jo napadla dva moža in ji iztrgala iz rok črno usnjato listnico, v kateri je imela 12.000 kron denarja in ročno srebrno zapestnico z obeskom dveh laških lir. Manjši ropar je pahnil gospo ob zid, večji je izvršil rop. Roparja sta pobegnila v gozd. Gospa se je, ko je priletela na zid, poškodovala na glavi. Denar je mislila naložiti v hranilnici, ker je 12. sept. prodala nekaj oprave. Sicer je pa Šiškarjem zelo priljubljena pot za Koslerjevim zidom zadnje čase zelo razpulta, ker se je izvršilo na njej že več zločinov. Najhujši je pa pač roparski napad na Schauerjevo gospo.

Ij Higijenična česalnica za dame O Fettič Frankheim, Ljubljana, Kongresni trg 19. Negovanje las. Ondulacija. Barvanje z L'Oreal Henne. EL masaža lica. Manicura. Izvršuje vsa lasna dela. Kupuje odpadene in odrezane lase po najvišji dnevni ceni. Parfumerija. 5312

Cerkveni vestnik.

c Kongregacija gospej »Zalostne Matere božje« pri sv. Florijanu ima 15. t. m. na praznik Zalostne Matere božje zjutraj ob pol 7. sveto mašo in skupno sv. obhajilo, popoldne ob 5. uri pa shod. Obvezno!

Prosveta.

pr O ljubezni. Dvanajst samaritanskih govorov. Dr. Mihael Opeka. Ljubljana, 1923. Izdala prodajalna K. T. D. Ničman. — O verskem življenju velja bolj kot o katerikoli drugem, da velike pobude ne pohajajo od organizacij, shodov, resolucij itd., ampak iz posameznikov, ki sami živijo intenzivno versko življenje. Tako tudi pri nas ugibamo, konfiriramo in sklepamo, kaj bi bilo vse treba storiti, da se poživijo, obnovi in poglubi vera v srehi, versko navdahnjeni pisatelji pa sami iz sebe, odtegnjeni šumu sveta, zasnujejo dela, ki so za naše versko življenje, kar je potok za posušeno zemljo. Med

nje spada M. Opeka, ki je zopet izdal dve knjižici svojih govorov, o katerih se mora reči, da so eminentno katoliško-socialni. Brez dvoma je prva izmed njih, »O ljubezni«, najdovršenejša izmed vseh Opekovih duhovnih del. Francozi pravijo, da je ton tisti, ki dela muziko. Pri pričujoči Opekovi knjigi je duh istinske gorke ljubezni, kateri tem govorom daje njihovo odlično vsebinsko in formalno vrednost. Pri Opeki sploh vse iz najintimnejše zakladnice duše, zato je tako živo in prepričevalno. O dejanski krščanski ljubezni pa je bilo med nami, ki smo v dobi vsesplošnega koristolovstva na poglavito krščansko čednost pozabili, treba enkrat krepko izpregovoriti. Ljubezen se razteza na vse ljudi, vse stanove, vse narode in temelji v bogopodobnosti človeka, ki je največja stvarnikova umetnina; razteza se tudi na sovražnika. Pravzaprav pojem »sovražnika« v krščanstvu sploh izgine. Nato pisatelj zapoje visoko pesem telesnih del usmiljenja in spominja na usodne besede Gospodove, da bo ob sodnem dnevu sodil vsakogar po tem, kar je storil dobrega bližnjemu. Ni pa smeti zanemarjati del duhovnega usmiljenja, skrb za dušni blagor sočloveka, česar je v naših časih, ko so si ljudje med seboj tako tuji, tako strašno malo! Da, še med zakonec tolika odtujenost — po pravici povdarja Opeka. Posebno sijajne pa so strani, kjer pisatelj bica obklevljiva, opravičljiva in predrzno sojenje bližnjika, napake, ki žalibog kaze celo sicer nabožne duše. Pravzaprav ne napake, ampak ostudni grehi, ki jih bo Bog zelo ostro sodil, morebiti hujše od vseh drugih. V obče nam Opekova knjiga razgalja strašno pomanjkanje prave ljubezni v sodobni družbi in z apostolsko resnobo kliče k temeljiti reformi tudi v tem oziru! — Sezi vsak po tej biser-knjigi!

pr Kam greš? Sedem govorov o božjih klicih. Dr. Mihael Opeka. Ljubljana, 1923. Izdala prodajalna K. T. D. Ničman. — Ta knjižica odgovarja nujni potrebi našega časa, ker daje praktične smernice za izbero pravega poklica. Brezdvoma izhaja ogromna množina gorja v človeški družbi vsled izgrešene izbire življenjskega poklica. Pisatelj daje navodila, na čem spoznati, za kaj je človek od Boga poklican, svari pred prenapljenostjo izbero duhovniškega poklica, obenem pa slika v vznešenih besedah lepoto ter važnost, pa tudi kulturni pomen duhovniškega stanu in zlasti povzdiguje toli malo uvaževani redovniški stan. Končno daje tolažilne smernice tudi tistim, ki so svojo življenjsko pot izgrešili. Kakor vse Opekove govore, diči tudi te zvočni, krepki, markantni jezik, realizem, živahnost ter plastičnost primer, ki kaže silo lastnega opazovanja in poznavanje dejanskega življenja, pa tudi visoko razvito lepoučtja. Zato bo Opeka prodrl v vse kroge in tako storil neizmerno dobroga za versko preobrazbo modernega slovenskega človeka. X. Y.

Turistika in sport.

Vsem turistom in simskošportnikom v vednosti Koča na Veliki Planini, Turistovska koča v Kamniški Bistrici, hotela Sv. Janez in Zlatorog ob Bohinjskem jezeru ostanejo otvoreni in oskrbovani tudi čez zimo. — Slov. plan. društvo.

V nedeljo, t. j. 16. septembra, se zatvori vsled prestalega poseta Orožnova koča na Črni prsti. — Slov. plan. društvo.

Aleksandrov dom pod Triglavom ostane odprto do 25. septembra, v slučaju ugodnega vremena tudi dalje. — Vodnikova koča na Velem polju ostane do nadaljnjega odprta. Vrše se pogajanja, da ostane odprta celo zimo. — Slov. plan. društvo.

Tenis-turnir. V petek dne 14. sept. ob pol 18. bo objavljen svečano rezultat II. pokrajinskega prvenstvenega tenisa turnirja za Slovenijo. Pozivljajo se vsi udeleženci turnirja, da se sigurno udeležijo tega svečanega čina, vabimo pa tudi ostale člane tenisa sekcije k mnogobrojni udeležbi. — Seunig, vodja turnirja.

Ljubljanska porota.

Ljubljana, 13. sept. 1923.

Poročnemu senatu je predsedoval danes nadsvetnik dr. Mladič, volanta sta bila svetnik dr. Antloja in sodnik Lederhas, obožbi je zastopal prvi drž. pravdnik Domenico. Gre za dva grda slučaja. Prvi se je zagovarjal leta 1880 v Goricih rojeni oženjeni delavec Jože Babnik, katerega brat Franc Babnik je bil 7. junija letos vsled posilstva nad neko 10 letno deklico obsojen po ljubljanski poroti na 6 let težke ječe. Isti dan, ko je bil brat obsojen, je pa Jože Babnik zakrivil hudodelstvo po § 127 nad 11 letno deklico M. K., ki so ga porotniki potrdili z 9 da in s 3 ne glasovi.

Sodba: 18 mesecev težke ječe, poostrene s temnico, postom in trdim ležiščem vsak drug mes.

Na to se je zagovarjal 7. marca 1874 v št. Andrežu pri Gorici rojeni mesar Franc Spalac, ki je obtožen hudodelstva po § 127. proti 1. 1915. rojeni Francki K... dne 25. maja 1923 izvršenega v Nagorici in hudodelstvo po § 128. dne 5. maja t. l. v Stozicah proti Ani V... Prvi državni pravdnik Domenico je označil slučaj za tako grd, da ni hotel podrobneje govoriti o njem. Zahteval je svaričen zglede za omejitve kuge, ki se širi zdaj po naši deželi. Porotniki so na nje stavljeni vprašanji soglasno potrdili. Predsednik porotnega senata nadsvetnik dr. Mladič je razglasil na to sodbo, s katero je bil Spalac obsojen na 2 leti težke ječe, poostrene s temnico, s samotnim zaporom, trdim ležiščem in postom vsak drug mesec.

Poizvedovanja.

Našel se je 30. avgusta v cerkvi na Rožniškem ženski dežnik. Dobi se pri vratarju samostana v Križankah.

Vajenca

za KROJAŠKO OBRT sprejme K. PUČNIK, Ljubljana, Sodna ulica št. 3.

Učiteljica

se priporoča za instrukcije za ljudsko in meščansko šolo. — Informacije daje uprava «Slovenca» pod št. 5791.

Pletilko

dobro izurjeno na STROJ ZA JOPICE, sprejme MAHKOTA, Spod. Šiška št. 79.

Izvežbano prodajalko

papirne stroke sprejemem. Predstaviti se je v trgovini IV. BONAC, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 5.

Družabnika

z manjšim obratnim lokalom za izdelovanje brezkonkurenčnega predmeta živilske stroke IŠČEM. Stroji že nabavljeni. — Ponudbe pod «NAD 100 odst. DOBICEK» na upravo «Slovenca»

UČENCA iščem za takoj

ki ima veselje do trgovine mešanega blaga — ANTON BRITOVŠEK, trgovec, SLOVENJGRADec 5787

Stavbeno podjetje ING. DR. MIROSL. KASAL išče nujno

POLIRJA

spretnega in veržanega v vseh visokih stavbah. — Zglasiti se je v pisarni NA MIRJU št. 11. 5784

Iščem gospodično

k 5letnemu OTROKU in sicer samo za popoldanske ure. — Vpraša se v trgovini IV. BONAC, Šelenburgova ulica 5, pri blagajni od 5. do 6. ure.

Prodajalko

Slovenskega in nemškega jezika veščo, sprejme M. BERDAJS, trgovina v meš. blagom in semenih, Maribor.

Instrukcije v vseh predmetih, posebno v francoščini in angleščini daje bivi učitelj, paedagog, z izborna kvalifikacijo. — Ponudbe na upravo lista pod: «INSTRUKCIJE 5619».

Kuharico ki mora opravljati tudi druga dela v kuhinji ter SLUŽKINJO za vsa dela, takoj sprejemem. Plača mesečno 1200 K, oziroma 1000 K. Naslov pri upravi pod št. 5754.

Tečaji živih jezikov

slovenščina, srbohrvaščina, francoščina, angleščina, italijanščina, nemščina). — Privatne ure in pouk v skupinah po direktni (Berlitzovi) metodi. Vpisovanje vsak dan do 22. t. m. od 5.—pol 7. ure zvečer v Beethovnovi ulici 7 (zgradba čekov. urada) prtiličje, levo.

S. JERAS, prof.

Za elektrotehnično velepodjetje iščemo

izurjenega

fakturista,

ki nekoliko pozna elektrotehnični material, in nekaj izšolanih MONTERJEV.

Naslov v upravnistvu pod št. 5738

NAPRODAJ: Velika potna kočara za 600 K, 8 metr. rujava kožuhovine za mod. obliko 1200 K, novi damski jezdni škornji ševro (št. 38) za 1600 K, zlat ščipalnik 300 K, damski velour za 600 K, 2 veliki starinski sliko za 3000 K, krasno vezeni narodni hrvaški KOSTIM za 8000 kron. Ogleda se od 2. do 4. popoldne. Adresa v upravi lista pod številko 5787.

IŠČEM SOBO

ljudi kot sestanovalka, za takoj. Ponudbe na trdko F. K. KAISER, puškar v Ljubljani. 5792

STAVBENA PARCELA

662 m², ob Celovski cesti v Zg. Šiški, radi družinskih razmer pod ceno NAPRODAJ. — Natančna pojasnila se dode dne 16. sept. v gostilni «PRI KOSU» v Zgornji Šiški. 5786

Naprodaj je HARMONIJA.

Naslov pod «Harmonij 5796» pri upravi.

Otroški vozički

več vrst, DVOKOLESA, najnovejši MOTORČKI amerik. tipa «Evans», «Oriomet», «Motorette», «Omega», D. K. W. — Zaloge pneumatike in delov po najnižji ceni. Vsa popravila, emažiranje in ponikanje. — «TRIBUNA», F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlova cesta št. 4.

Izdaja konzorcij «Slovenca»

STANOVANJE

PLAČAM DOBRO v novi ali stari hiši v mestu, obstoječe iz 3 sob, kuhinje in pritliklin. — Naslov v upravi «Slovenca» pod številko 5789.

PRVOVRSTNE

strune, vijoline

in vse glasbene potrebščine kupite najceneje pri MINKI MODIC, Kopitarjeva ulica 1 (trafika nasproti Jugosl. tiskar.).

GOSPODINJE

zahtevajte povsod najboljšo angleško kremo v vseh barvah.

GLAVNO ZASTOPSTVO

«FORTUNA»

Bizjak & drug,

LJUBLJANA, Krekov trg 7-8

poleg Mestnega doma.

Leseno skladišče

z eternitom krito, 12 m dolgo, 6 m široko, prvovrstno tesarsko delo, je ceno NAPRODAJ. — Poizve se: STARI TRG št. 32, v trgovini. 5751

Trgovina

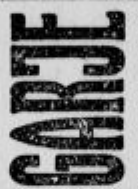
z inventarjem je valed bolezn v industr. kraju na Gorenj. NAPRODAJ, Ugodna prilika za osebo s potrebnim kapitalom. Hitra kupčija! Eksistenca zasigurana! — Naslov v upravi lista pod št. 5799.

Seno in krompir

najboljše vrste, po zelo nizki ceni dobavlja «STANIVA» v CELJU. 5785

Iščem PRAZNO SOBO

zaželjena prostorna soba, dve ali več, če mogoče s pravico do jutranje in večerne souporabe kuhinje. Najemnino kot za meblirane sobe. — Ponudbe ali naslov na upravo tega lista pod šifro «PODNAJEMNIK». 5798

kraste, lišaje odstranjuje pri človeku in živalih Naftomazilo, ki je brez duha in ne maže perila. 1 lonček za 1 osebo po pošti 7 Din, pri

TRNKOCI, lekarna Ljubljana, Slovenija.

ZAHTEVAJTE POVSOD SAMO

»IDES«

ANTRACEN - ČRNILO,

katero se prodaja v korist «Jugoslovanske Matic».

5704

„Slovenska Matica“ naznanja žalostno vest, da je danes v svojem rojstnem kraju v Pišecah pri Brežicah umrl njen častni član in odbornik,

profesor Maks Pleteršnik

starostja slovenskih jezikoslovcov.

Pogreb se vrši v soboto, dne 15. t. m. ob 11. uri dopoldne.

Skromnega moža, a velikega znanstvenika, ustvaritelja slovenskega slovarja, ohrani slovenski narod v hvaležnem spominu!

V Ljubljani, dne 13. septembra 1923.

Potrni neizmerne žalosti javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretužno vest, da je naš predobri, nad vse ljubljani soprog ozir. brat, gospod

dr. Konstantin Hirsche

mornariški in okrožni zdravnik v p.

danes, dne 13. septembra ob pol 1. uri po daljši, mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb se bo vršil v petek, dne 14. t. m. ob 16. uri iz deželne bolnice k Sv. Križu.

Maše zadušnice se bodo brale v župni cerkvi na Polzeli.

LJUBLJANA — POLZELA, dne 13. septembra 1923.

TONI HIRSCH, soproga. — FRANC HIRSCH, župnik, brat. — TEKLA SCHÖBL roj. HIRSCH, vdova dvornega svetnika, sestra.

Potrjim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je naša iskreno ljubljena hčerka, sestra

Marija Povšič

danes, 13. t. m. ob 7. uri zjutraj po dolgi, mučni bolezni, v 13. letu starosti, mirno v Gospodu zaspala. — Pogreb nepozabne rajnice se vrši v petek, 14. t. m. ob 5. uri popoldne iz hiše žalosti, Pred škofijo 9, na pokopališče k Sv. Križu.

V LJUBLJANI, dne 13. septembra 1923.

FRANC POVŠIČ, oče. — MARIJA POVŠIČ, mati. — ANICA POVŠIČ, sestra.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani.

ODDAM V NAJEM za dobo desetih let

električen obrat z 20 H. P.

z jako obsežnimi prostori in zemljiščem, pripravno za vsako industrijo, oddaljeno samo 5 minut od postaje. — Istotam napredaj ozir. se oddajo v najem novi STROJI za mizarstvo, Cenjene ponudbe na Aloma Company, anončna družba, Ljubljana, Kongresni trg 3, pod šifro: «20 HP.»

Odobreno od ministerstva Narodnega zdravja novoiznajdeno in klinično preizkušeno zdravilo kot najboljšo sredstvo proti revmatizmu je

„Radio balsamica“

dr. Ivana Rahlejeva

Zdravilo je patentirano in zaščiteno z znamko v naši državi in v vsem kulturnem svetu. Izdeluje in razpošilja se po vsem svetu samo iz laboratorija dr. IVAN RAHLEJEVA iz Bleda, sedaj preseljenega iz Ljubljane v Beograd.

Za informacije se je obrniti na laboratorij

dr. Ivana Rahlejeva, Beograd, Kosovska št. 43.

Potrni globoke žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prebridko vest, da je naš iskrenoljubljeni oče, tast, stari oče, brat in stric, gospod

Leopold Simončič

meščan, trgovec in posestnik

danes dopoldne po težki mučni bolezni, v starosti 71 let, previden s tolažili sv. vere, izdihnil svojo blago dušo.

Pogreb nepozabnega rajkega se vrši v soboto ob 3. uri popoldne iz deželne bolnice na pokopališče k Sv. Križu.

Bodi mu blag spomin!

Ljubljana, dne 13. septembra 1923.

Žalujejo rodine: Simončič, Demšar, Avsec.